



KARLSTADS KOMMUN



VÅRD- OCH OMSORGSFÖRVALTNINGEN

Karlstad 2017-01-09

Pia Adenmark, 054-540 5572, 070-6735243

pia.adenmark@karlstad.se



Dusch- och självtorkande bidé som verktyg för att klara sin hygien självständigt

Dusch- och självtorkande bidén har funnits i många år. Den har erbjudits i form av en insats som placeras på befintligt porslin, den kräver både el- och vattenförsörjning. Produkten förskrivs inte utan intyg skrivs om behov av bostadsanpassning. Insatsen duschar rent och torkar så att den inte behöver kunna torka sig själv. Ofta krävs andra stödjande hjälpmedel för att den ska bli helt självständig. Produkten finns också som hela toaletter på marknaden (hela porslinet).

Inom projektet att införa och tillgängliggöra välfärdsteknik har Jasmine Care testats sedan sommaren 2016. Bidén används i Danmark med gott resultat. Bidén kan lätt kopplas in via kallvattnet, enligt tekniker på hjälpmedelsverksamheten tar det ca 30 minuter vid normal koppling. Vattnet värms upp i bidén, ringen är varm och det finns ett blått ljus som lyser vilket kan vara ett stöd vid mörker. Det finns möjlighet till tillägg som toalettstolsförhöjning, armstöd, sitsanpassning samt start- och stoppknapp.

Nedan följer en beskrivning av resultat av test samt vilka förutsättningar som krävs vid installation och förvaltning. Därefter redovisas ett förslag över hur tjänsten kan tillgängliggöras för medborgare och kunder.

Test

Sommaren 2016 installerades bidén hemma hos tre personer, två i ordinärt boende och en på Ruds servicehus. En bidé installerades på allmänna toaletten på Rud och så småningom även på Resurscentrum. I december installerades en bidé i ordinärt boende.

För att bidén ska användas optimalt så krävs att kunden sitter rätt på bidén och att den ”hjälp” vattnet att komma till ordentligt. Dosan över vattentryck och värme behöver ställas in individuellt liksom torktid. Det finns två storlekar på bidén, den större, XL, passar bättre till män och överviktiga personer. Den större bidén passar dock färre porslin. För att underlätta utprovning av rätt storlek så finns det behov av att personer kan prova ut rätt storlek.

Aarhus genomförde en utvärdering av bidén i maj 2013. Utvärderingen visade att bidén utgjorde positiv inverkan på kundernas livskvalitet samtidigt som personalen spar tid och får

bättre arbetsmiljö. Urinvägsinfektioner och hudproblem minskade, självständigheten ökade, inte bara vid toalettbesök utan också vid andra aktiviteter. Studier har visat att om hen överlåter personalen att bistå med intymhygien så finns det risk att självständigheten vid andra dagliga aktiviteter minskar. Av 21 personer blev 4 kunder helt självständiga, fem blev självständiga vid toalettbesök och åtta blev delvis självständiga vid toalettbesök. I genomsnitt sparades 51,8 minuter per vecka i personaltid.

Aarhus har 405 bidéer installerade. Aarhus har ca 315 000 invånare.

Test 1

Hemtagningsteamet. Kund som har svårt att komma åt att torka sig. Installationen fungerade mycket bra, snabbt och smidigt. Kunden har blivit helt självständig och är fortfarande nöjd sex månader efter installation. Kunden känner sig ren och fräsch efteråt. Bidén har fungerat bra, inga funktions- eller materialfel. Programmeringen av dosan har fungerat bra, enkel att ställa in.

Porslinet var av märket IFÖ, bidén passade bra. Bidén är tillräckligt stor för kunden men passar troligtvis inte alla eftersom den är ganska liten. Armstöd behövdes på toaletten för att kunden skulle bli självständigt med förflyttning till/från toaletten.

Besök har kunnat tas bort, då det tidigare var tillsyn för att kontrollera att det blev rent. Mindre tvätt och bättre hygien är ännu en positiv faktor.

Test 2

Ruds servicehus. Kvinna med kognitiva svårigheter.

Resultat har varit blandat. Kvinnan behövde den första tiden mycket stöd och guidning från personalen. Efter ett tag blev hon orolig i samband med toalettbesök då hon inte förstod varför den lyste blått och hur den fungerade. Samtidigt var det semestertider och kommunikationen mellan personal fungerade inte optimalt. Efter ett par månader fungerar toalettbesöken bra. Kvinnan är idag lugn men behöver hjälp med att trycka igång bidén. Testet visar att personer med lätt kognitiv nedsättning kan klara av att använda bidén men de behöver mer stöttning inledningsvis vilket också är en erfarenhet från Aarhus. Toaletten på Ruds servicehus är liten och innebär svår arbetsställning för personal när kunden ska torkas. Bidén har här underlättat betydligt. Bidén fungerar bra, inledningsvis tappade den värmen på vattnet, men det har blivit bättre. Teknik- och fastighetsförvaltningen hjälpte till med elinstallation (behövdes installeras med fast kontakt på grund toalettens närhet till dusch).

Test 3

Ordinärt boende. En kvinna med svårigheter att göra sig ren. Bodde med man som också använde bidén som var av normalstorlek.

Mannen tyckte att bidén var för liten för honom, dock inga problem för kvinnan. Kvinnan blev dock inte tillräckligt nöjd för att behålla bidén. Hon kände sig inte tillräckligt ren. Arbetsterapeuten misstänkte att den skulle bli för kort i sitt-djupet. Bidén fungerade funktionellt bra. Den passade porslinet trots att den troligtvis var en Gustavsberg, nyare modell. Installationen drogs ut på två dagar, totalt 5 timmar. Dag 1 lades en timma på att montera bidén och armstöden. Dag 2 lades 3 timmar på installationens resterande delar. Det visade sig att rör och kopplingar inte riktigt passade så tekniker var tvungen att ge sig iväg till affären två gånger.

Test 4

Allmäntoaletten på Rud används regelbundet av ca fem kunder och personalen tycker att det fungerar bra. Några är i behov av lift. Allmäntoaletten brukar användas till dessa personer på dagtid. Toaletten är större och ger utrymme för personalen att torka personen. Men det är inte trevligt för kunden som måste "hänga" i liften när torkningen ska ske. Med bidén kan personen bli klar på toalettstolen. Vinsten är främst bättre arbetsmiljö för personalen samt att kvaliteten för kund blir bättre. En överviktig kvinna blev dock ej ren då skinkorna klämdes ihop och vattnet kom inte till. Bidén har fungerat funktionellt tillräckligt bra.

Besökare till servicehuset använder också bidén och tycker att den fungerar bra.

Test 5

Ordinärt boende. En man som har stora funktionsnedsättningar klarar ej självständigt sina toalettbesök. Testade först den mindre bidén men den var för liten för honom. Har fått XL och den fungerar bättre. Spolfunktionen har blivit bättre efter att mannen kan spola en gång till innan torkningen påbörjas. Tycker att detta är ett viktigt hjälpmedel för att stärka självständigheten och den etiska situationen vid toalettbesök. Mannen använder armstöd och toalettförhöjning vilket gör att det fungerar bra för mannen. Förhöjningen till denna bidé är endast fyra centimeter, vilket kan vara ett problem. Mannen blev delvis självständig vid toalettbesök.

Test 6

Ordinärt boende, en rullstolsbunden man med fru – är på gång att installeras. Här krävs en rörmokare då vattenledningen är "hel" utan fördelning.

Rengöring

Bidén kräver rengöring enligt instruktion men enligt Ruds servicehus så fungerar det bra. I Aarhus menar man att med en toalettstolsförhöjning så kan det vara svårare att rengöra hela toaletten. På Resurscentrum har det vid vissa tidpunkter varit svårt att rengöra bidén då det är många som använder toaletten. Den städas en gång per dag och kontrolleras ytterligare en gång per dag. Efter testperioden så kan det finnas behov av att visa bidén på ett mindre utsatt ställe. Det finns en film som visar hur rengöringen ska gå till vid behov.

Hygiensjuksköterskan på landstinget har en del reflektioner över att använda bidén på allmäntoalett. "Jag gör vissa reflektioner från ett hygieniskt perspektiv. Vi har högre krav på produkter som ska finnas inne på en vårdenhets än produkter som finns för "allmänheten". En toalett blir ordentligt ren ur mikrobiologisk synpunkt när man gör en städning som inkluderar mekanisk rengöring, dvs "gnugga på ytor". I filmen spolar man av ytorna. Det blir synligt rent men jag är tveksam till att det blir mikrobiologiskt rent. Armarna som fälls ut och spolar på diverse ställen tror jag kommer i mycket nära kontakt med underlivet. Min fundering är hur rena de är mellan varje besökare".

I samband med att en använd bidé skulle återanvändas så testades hur lång tid det tar att göra rent bidén på Hjälpmedelsverksamheten. Det tog 10 minuter. Förslaget är att hjälpmedelsverksamheten tar beslut om vilka bidéer som är möjliga att rengöra, resten kastas.

Målgrupp

Projektet har testat bidén dels på boende på servicehus och dels i ordinärt boende. Kunderna har problem med att torka sig vid toalettbesök och kan också ha behov av annan hjälp vid

toalettbesök. I samband med breddinförande av bidé finns behov ett filter för att finna målgruppen:

Kunder boende i ordinärt boende/vårdboende med hemtjänst/serviceboende (SOL, LSS)

- Kunder som får hjälp med toalettbesök av hemtjänst eller anhöriga
- Kunden förflyttar sig självständigt med eller utan förflyttningshjälpmedel till/från toaletten.
- Kunder kan ha behov av hjälp att förflytta sig till/från toaletten – hjälpmedel för att öka självständigheten utreds
- Kunden kan ha behov av hjälp med på- och avklädning vid toalettbesök.
- Kunder som har behov av hjälp med att sköta toalettbehov i form av att rengöra sig själv vid urinering och/eller avföring.
- Kunder som kan ha behov av att sköta toalettbehov i form av att rengöra sig själv vid urinering och/eller avföring på grund av medicinska skäl (upprepade urinvägsinfektioner, svåra hemorrojder etc)
- Kunden utan eller med lätta kognitiva funktionsnedsättningar som klarar att ta emot nya sätt eller lättare instruktioner. Här krävs längre inläringstid och uppföljning.
Rehabtid för inläring sätts in och uppföljning görs av arbetsterapeut.
- Kunden är motiverad eller kan motiveras.

Det är viktigt att kunder får information om att bidén inte passar hos alla. I vissa fall kan det vara befogat att byta ut ett porslin. – vem betalar?

Kunder boende på vårdboende/gruppboende

I vissa fall kan det fungera med en bidé på gruppboende/gruppboende. Det kan tex vara en kund som är orolig och aggressiv vid toalettbesök. Måste bedömas fall till fall men samma kriterier som ovan.

Bostadsanpassning

Vissa kunder kan de lämpa sig bättre med de dusch- och torkbidéer som bostadsanpassningen rekommenderar. De är dock dyrare och kräver en mer omfattande elinstallation. Om det krävs en bostadsanpassning av badrummet så bör installationen i sin helhet räknas som bostadsanpassning. Det krävs en diskussion med TF vad som kan vara lämpligt urval, utgångspunkten borde vara dels att det inte går att installera den lättare bidén (elkonstruktionen kan förhindra montering), kunden blir helt eller delvis självständig samt om behovet troligtvis kvarstår under en längre tid för att arbetsterapeut ska kunna skriva intyg om bostadsanpassning. Utgångsläget bör vara att man prövar om den enklare bidén fungerar först.

Förutsättningar (tekniska och personella)

Här redovisas erfarenheter och vad som behöver göras vid en installation.

- Vattnet kallar ibland för tidigt. Detta kan bero på anställningstiden av duschprogrammet samt av att bidén används för snabbt inpå tidigare användning. Minst fem minuter behövs mellan användningen.
- Installationen fungerar bra för tekniker på Hjälpmiddelsverksamheten. Vid ett tillfälle behövdes en extra koppling som tekniker kunde ordna själv. Elektriker beställs utifrån kommunens avtal, som installerar ett säkert uttag. Erfarenheter har visat att det blir en

fördröjning i installationen om bostadsanpassningen ska installera el (som vid spisvakt). I vissa fall går det inte att använda bidén då den elektriska zonen inte blir tillräckligt säker efter svenska normer.

- Elinstallation innebär framtagande av eluttag med jordfelsbrytare.
- Tekniker på hjälpmedelsverksamheten kan i de flesta fall installera vattnet till bidén, ibland krävs dock en rörmokare.
- Vid behov av elektriker och ev. en rörmokare så är det en tillgång om det är samma firma som anlitas.
- Fastighetsägaren måste alltid tillfrågas vid installation om det behövs en elkontakt i hyreslägenhet. Vid avinstallation kan det finnas behov att säkra eluttaget.
- Arbetsterapeuten behöver känna till hur dosan ska programmeras.
- Det finns ett värde av att en kund kan prova bidén före installation.
- Installation av armstöd och förhöjning fungerar bra.
- På Ruds servicehus krävs en väggfast elinstallation. Med hjälp av KBAB samt teknik och fastighetsförvaltningen så går det bra. Det behövs ett draperi mellan dusch och toalett samt att kunden inte sitter på bidén när hen blir duschad.
- När arbetsterapeuten ska undersöka om bidén kan användas så måste det finnas tydliga mått och information om storlek, vilka porslin den passar till mm, så att arbetsterapeuten inte behöver uppsöka kunden flera gånger

Förslag på arbetsgång:

- Enhetschefen informerar till personal hur målgruppen ser ut. Personal undersöker om det finns kunder enligt målgrupp. Personalen har en checklista till sin hjälp.
- Beslut om bidén kan tas på olika sätt, se under rubriken ”hur bidén kan tillgängliggöras”
- Arbetsterapeuten, med kunskap om bidén, gör en bedömning om det är möjligt att använda en bidé. I vissa fall kan det vara bättre med en bostadsanpassning. Det ska finnas två arbetsterapeuter på öst och väst samt en från hemtagningsteamet som kan den föreslagna bidén.
- Kunden bör om det är möjligt testa bidén på Resurscentrum eller på Ruds vårdboende.
- Arbetsterapeut tar kontakt med Hjälpmedelsverksamheten för ett första besök tillsammans med tekniker.
- Tekniker har med bidén och ev tillbehör till besöket. På besöket testas bidén av kund om det är möjligt. Tekniker undersöker enligt instruktion om och hur installationen kan genomföras. Kontakt tas med elektriker på plats för att bestämma tid om elinstallation. Om det är en enkel vatteninstallation så görs den direkt. Efter att eluttaget är på plats så behövs inte tekniker på hjälpmedel utan arbetsterapeuten kan sätta i kontakten vid nästa besök. Om det finns ett godkänt vägguttag (kopplad till jordfelsbrytare) på tillräckligt avstånd, enligt bestämmelser om eluttag nära dusch och enligt instruktion, så är det bara att sätta i kontakten och färdigställa bidén. Om tekniker behöver återkomma med arbetsterapeut så bestäms tid för nästa besök på plats.

- Arbetsterapeut tar kontakt med gruppleddare med information om installation samt hur den ska hanteras.
- Tekniker tar med allt material till installation (om det inte redan är gjort) efter att elektriker gett klartecken att elen är på plats.
- Bidén inklusive handtag (vid behov) utprovas av arbetsterapeut om inte det redan är gjort.
- Bidén installeras. Vattnet först (vattnet ska stängas av vid installation) och därefter elen enligt instruktion. Elektriker kopplar in elen med ett nytt vägguttag som placerats säkert eller att elen kopplas direkt i väggen (om det inte går att komma bort från vatten som på Ruds vårdboende).
- Arbetsterapeut programmerar dosan enligt instruktion och sätter dosa och knapp på lämplig plats. Arbetsterapeut instruerar personal ur arbetslaget, hur programmering går till samt hur bidén ska rengöras. Instruktioner/information ges till kund och personal.
- Arbetsterapeut informerar kund och personal om säkerhetsföreskrifterna.
- Arbetslagets personal informerar vidare kollegor hur rengöring går till samt att det inte går att duscha över toaletten.
- Toaletten kan användas som vanligt vid behov.
- Om bidén inte ska vara kvar hos kund så av installerar och hämtar teknikern bidén som förvaras hos Hjälpmedelsverksamheten. Anhöriga eller personal tar kontakt med Hjälpmedelsverksamheten inför en avinstallation.
- Bidén rengörs manuellt. Om bidén är särskilt smutsig eller har använts i x månader så slängs bidén och återanvänds inte.
- Hjälpmedelsverksamheten dokumenterar var bidén är installerad och hur länge.

Kommunikation och information

- Budskapet är att vi ska underlätta för medborgare och kunder att kunna klara sina toalettbesök självständigt.
- Öka möjligheterna för våra kunder att kunna gå på toaletten när de själva vill.
- Bra för urinvägsinfektioner, hudproblem samt arbetsmiljö (samt för anhöriga)
- Vilka vi vänder oss till samt att bidén passa inte alla men för många.
- Målgrupp för kommunikation och information är blivande kunder, nuvarande kunder, anhöriga, arbetsterapeuter, enhetschefer, biståndshandläggare, omvårdnadspersonal, hjälpmedelsverksamheten och handläggare bostadsanpassningen

Etik

Kunder ska ge sitt samtycke till att prova dusch- och torkbidé. Test har visat att tjänsten kan innebära ökad livskvalitet samt möjligheter att få hjälp med toalettbesök på ett mer värdigt sätt.

Plan för implementering.

- Ledningsgrupp tar beslut om införande av dusch- och torkbidé samt hur den ska tillgängliggöras. Tjänsteansvarig utses.

- Upphandling påbörjas utifrån ett behovsperspektiv. Leverantör ska leverera tydliga instruktioner, mått mm som underlättar bedömning och installation. Leverantör ska kunna ge support vid behov.
- Informationsmaterial, checklistor samt instruktioner mm tas fram.
- Vid eventuell avgift för den enskilde så ska tjänsteskrivelse tas fram för beslut i kommunfullmäktige.
- Statistik ska föras på Hjälpmedelsverksamheten.
- Efter upphandlingen ska information om hanteringen nå verksamheterna.

Bidén kan tillgängliggöras på olika sätt, beslut ska tas om vägval.:

- Visningsmiljöerna. Medborgaren och kunden får möjlighet att prova bidén. Visa på produkter på marknaden som finns att köpa till den som vill köpa själv. Hänvisa till biståndsbedömare/LSS handläggare om det finns ett behov.
- Biståndsbedömare/LSS handläggare kontaktas av personal/kund/anhörig för en biståndsbedömning. I beslutet presenteras dusch- och torkbidén som en valbar tjänst eller som praktisk hjälp vid toalettbesök och endast ett samtycke tas om bidén ska användas. Kunden betalar enligt hemtjänsttaxa om hemtjänst. HS taxa utgår inte.
- Beslut om praktisk hjälp vid toalettbesök och utföraren bestämmer med hjälp av kunden hur insatsen ska utföras. Kunden betalar enligt hemtjänsttaxa. Detta kan bli problem då privata utförare eventuellt väljer att inte använda bidén.
- Produkten tillgängliggörs som ett förskrivet hjälpmedel. Om tjänsten tillgängliggörs som ett förskrivet hjälpmedel utgår HS taxa.

Om det blir en dusch- och torkbidé som en hemtjänstinsats så kan resurser reduceras till utföraren inom hemtjänst och samt på vårdboende med hemtjänst xxxxx minuter utifrån EBV. Eller så dras ingen tid, då det är svårt att se att de som behöver hjälp med förflyttning till och från toaletten och med kläderna använder mindre tid. Däremot om kunden blir helt självständig så blir det automatiskt en tidsvinst

Kostnader

Det är svårt att se hur många bidéer förvaltningen kan vara i behov av. Upphandlingen kommer troligtvis visa på olika kostnadsnivåer utifrån hur många vi beställer. Nedan presenteras statistik över hur många personer som har hjälp med förflyttning och toalettbesök i hemtjänsten och på servicehus i slutet av november 2016.

Förflyttning	Klarar allt	Vägledning/aktiv hjälp	Tillgodoses	Hjälp med allt	Passiv hjälp	Parallellgång	Totalt
Enhet 1	68	20	0	11	0	9	99
Enhet 2	61	27	0	24	1	22	113
Enhet 3	45	13	3	13	0	12	74
Enhet 4	60	8	0	13	1	10	82
Enhet 5	80	21	1	16	0	13	118
Enhet 6	40	19	1	13	0	12	73
Enhet 7	38	17	0	6	1	10	62
Enhet 8	57	24	1	12	1	13	95

Anhörigvård	13	4	0	0	0	0	17
Attendo	125	32	1	26	2	14	186
Humana	90	23	0	21	2	21	136
Totalt	677	208	7	155	8	136	1055

Toalettbesök (blåsa)	Klarar allt	Tillgodoses	Vägledning	Aktiv hjälp	Hjälp med allt	Totalt
Enhet 1	67	5	7	17	3	99
Enhet 2	58	10	11	27	7	113
Enhet 3	39	8	3	22	3	75
Enhet 4	52	5	3	18	4	82
Enhet 5	75	6	12	21	4	118
Enhet 6	37	9	6	14	7	73
Enhet 7	33	8	7	12	2	62
Enhet 8	49	6	14	20	6	95
Anhörigvård	14	0	0	2	1	17
Attendo	116	15	22	28	5	186
Humana	73	13	17	24	9	136
Totalt	613	85	102	205	51	1056

Toalettbesök (tarm)	Klarar allt	Tillgodoses	Vägledning	Aktiv hjälp	Hjälp med allt	Totalt
Enhet 1	68	4	7	15	5	99
Enhet 2	61	2	9	33	8	113
Enhet 3	42	5	2	22	4	75
Enhet 4	55	0	4	17	6	82
Enhet 5	81	1	10	22	4	118
Enhet 6	36	6	4	19	8	73
Enhet 7	36	2	4	14	6	62
Enhet 8	55	1	9	23	7	95
Anhörigvård	14	0	0	1	2	17
Attendo	119	9	18	32	8	186
Humana	80	6	12	26	12	136
Totalt	647	36	79	224	70	1056

I Hemtjänsten har 70 personer total hjälp med tarm och 51 med blåsa. De som behöver aktiv hjälp är betydligt fler. I en mindre kontroll av hemtjänsten av de kunder som är i behov av hjälp med att torka sig, hade de flesta också behov av hjälp med förflyttning och kläder i samband med toalettbesöket.

Utvärderingen i Aarhus visade att personatiden kunde minskas med 51.8 minuter per vecka i snitt för de som hade hjälp med toalettbesök med en bidé. *Dessutom tillkommer minskade kostnader för toalettpapper för kunden eller servicehuset.*

I EBV har vi insatser för hjälp med blåsa och hjälp med tarm.

Aktiv hjälp vilket innebär att man behöver hjälp att torka sig och få på/av inkontinensskydd och kläder och det ger 1,02 timme/vecka för blåsa och lika mycket för tarm. Hjälp med allt innebär att man har hjälp med allt och att man inte kan lämnas under toa besöket och det ger 2,1 timme/vecka för blåsa och lika mycket för tarm.

Bidén kostar ca 9000 – 10 000 kronor inklusive montering och el samt rengöring. Tekniker använder ca en timma för montering. När vi sparar 30 hemtjänsttimmar så är bidén betald. Låt oss säga att vi kan spara 30 minuter i veckan så är bidén betald efter ca ett år om den används kontinuerligt.

För övrigt är det svårt att beräkna följd effekter med införandet av dusch- och torkbidé. Arbetsmiljön blir bättre för personalen och forskningen har visat att personer som klarar sig själv med intimhygien också klarar bättre andra dagliga aktiviteter.

Förvaltning

Förslag:

Tjänsteansvarig: Peggy Almlöf Jonasson

Förvaltning: Hjälpmedelsverksamheten

Biståndskontoret ansvarar för avtal men projektet ansvarar för uppföljning under första året.

Support och service utifrån upphandling och avtal.